

HJÄRNKRAFT

Medlemstidning för Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft

nr 2 • 2013

Joakims svåraste trick - att återfå balansen

fler **&** fler

assistansberättigade
upptäcker oss...

få reda på **varför!**

omniaab.se

08 - 442 34 57

Omnia Personlig Assistans AB är assistansföretaget för Dig som vill ha en helhetslösning skräddarsydd för just Dina behov.

Sedan starten 2006 har vi erbjudit en kvalitativ assistans med bra lönevillkor för våra assistenter och vi ger dessutom våra kunder en fullständig kontroll över sin egen assistansekonomi.

Ur innehållet

05 Debatt

Hjärntrean samarbetar

06 Porträtt

Joakim Övre fick ett felskär när han skulle göra ett trick vid en snowboardtävling i Åre. Han och hans assistent berättar om vägen tillbaka.

09 Tema assistans

Utredning pågår, 9

Så ser verkligheten ut, 10

Ny översyn av ersättningen, 11

14 Nu ger vi Hjärnet

Nätet byter namn.

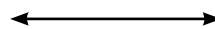

15 Kartläggning av Hjärnskade-rehabiliteringen

- Redovisning av Hjärnkrafts och RTPs stora kartläggning.

20 Akta-huvudet - projektet avslutat

- Läs brevet från en av eleverna.

22 Gatuvåldets ekonomi

Det blir för dyrt - att låta bli.

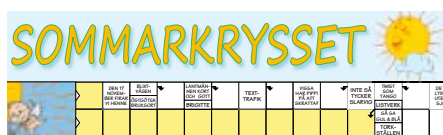

25 Landet runt

25-årsfirande i Stockholm, 25, Härliga dagar i Idre 26, Fristad med tema hälsa, 28, Gruppresor? Få tips, 29.

30 Sommarkrysset

Ansvarig utgivare

Meta Wiborgh

Redaktör

Kerstin Orsén

Redaktionskommitté

Meta Wiborgh
Marie-Jeanette Bergvall
Pia Delin Stadig
Wellamo Ericson

Grafisk form & layout

Kerstin Orsén

Omslagsbild

Joakim Öwre.

Foto:

Kerstin Orsén.

Adress

Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft
Nybohovsgränd 12, 1 tr
117 63 Stockholm

Telefon: 08-447 45 30

E-post: info@hjärnkraft.se

Hemsida: www.hjärnkraft.se

Tidningen utkommer

med 4 nummer per år.

Prenumerationspris

220 kronor per år.

Medlemsavgift:

Enskild 200 kronor/år.

Familj (på samma adress)

280 kronor/år.

Postgiro: 10 59-5

Hjärnskadefonden,

90-konto

för insamling:

PG 90 05 07-5

Tryck

GL-Tryck, Kristianstad 2013.

ISSN 1651-5714

Kopiera gärna artiklar och citera ur tidningen
men ange alltid källa.

Ordföranden har ordet

Kära vänner!

I detta nummer av tidningen får du en blandning av förhoppning och undran. Förhoppningar när du läser om personer som kämpar och uppnår det de strävar efter. Undran när du läser om vad som händer inom politiken. Hur ska det bli med den personliga assistansen till exempel?

Själv gläder jag mig åt vårt samarbete med

“Hjärtrean” som du kan läsa om här intill och

inte minst över att också RTP visat sig intresserade av att bli med i detta samarbete - så vi blir en Hjärnfyra!

Jag vill också ge några glimtar från Handikappförbundens (HSOs) kongress. Första dagen lyssnade jag på en diskussion om vårdgarantin och hur den påverkar funktionshindrade. Från flera håll (bl a Läkarförbundet) hävdas att vårdgarantin har lett till att nybesök prioriteras i sjukvården och att därmed återbesök och kroniskt sjuka personer har fått stå tillbaka. Även Socialstyrelsens undersökningar antyder detta, men man säger sig behöva mer underlag innan man kan uttala sig säkert. Från Socialstyrelsen vill man också betona att de lagstadgade prioriteringarna i vården fortfarande gäller och att man skulle vilja se att kömiljarden som är kopplad till vårdgarantin borde räcka till en större del av patientens väg genom vården. Frågan om att rehabilitering också borde ingå i vårdgarantin togs också upp.

Hjärnkraft hade skrivit en motion till kongressen angående avsaknandet av tillsyn när det gäller försäkringsbolagens förtroendeläkare (eller medicinska rådgivare). HSOs styrelse svarade med att de ser allvaret och de kommer att verka för att denna fråga aktualiseras på olika sätt. Vi får ligga på!

En angelägen fråga i paneldebatten mellan inbjudna riksdagspartier var diskrimineringslagstiftningen. Moderaterna glider undan och vill inte svara på varför denna fråga inte kommer upp på bordet, medan i stort sett alla de övriga partierna vill att något ska hända.

Låt oss nu hoppas på en fin sommar med avkoppling och lagom värme. Jag vill avsluta med att tacka medarbetarna i projektet Akta Huvudet för deras fantastiska arbete i skolor i hela landet. Det känns sorgligt och konstigt att vi inte kunnat få någon som förstår att detta projekt skulle ha behövt permanentas! Tack också till alla andra som jobbar och engagerar sig för Hjärnkraft!

Ett liv som räddas skall också levas!

Meta Wiborgh

Förbundsordförande

Samarbete mellan Hjärnkraft, Afasiförbundet och Stroke-Riksförbundet

Under 2004 gjorde Hjärnkraft, Afasiförbundet och Stroke-Riksförbundet en gemensam avsiktsförklaring om samarbete och samverkan.

Vi gick ut till våra föreningar och rekommenderade att man på alla nivåer inom förbunden skulle försöka samverka - både kring påverkansarbetet i gemensamma frågor och kring aktiviteter för våra medlemmar. Det kunde även röra uppvaktningar av lokala riksdagsmän.

Lokalt samarbete

Sedan uppmaningen skickades ut har lokalt samarbete kommit igång kring exempelvis utflykter och andra aktiviteter. Men också ett spirande samarbete när det gäller påverkan gentemot kommuner och landsting

när det gäller exempelvis tillgänglighetsfrågor. På en del håll finns det samverkan när det gäller styrelsearbete.

Samarbete på riksnivå

På förbunds nivå träffas kanslicheferna på respektive förbund och utbyter erfarenheter, tankar och idéer.

Ordföranden har tillsammans med kanslicheferna också träffats med jämna mellanrum.

Viktigt att samarbeta

Varför är det viktigt att samarbeta? Vi har delvis gemensam rekryteringsbas, en person med förvärvat hjärnskada

kan ha förvärvat den genom en stroke och kan samtidigt ha fått afasi i samband med detta.

Vi kämpar alla med hårda ekonomiska villkor. Statsbidragen till funktionshindersrörelsen har inte ökat på flera år. Samtidigt har statsbidragens reella värde minskat successivt.

Vi vill därför uppmana till att frågan om ett samarbete mellan förbunden tas upp och diskuteras i styrelsen och på medlemsmöten!

Meta Wiborgh

Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft

Lars Berge-Kleber

Afasiförbundet i Sverige

Sven Andréasson

Stroke-Riksförbundet

Joakims svåraste trick

- *att återfå balansen*

– Huvudmålet nu är att hitta balansen. Den fysiska... den mentala balansen tycker jag är rätt god, säger Joakim Öwre glatt leende. Hjärnkraft har träffat Joakim Öwre tillsammans med hans assistent Pär Edman på Frösön.

Text och foto: Kerstin Orsén

“Nu är det tufft att ha hjälm, det är något som tyder på att man är lite duktig. Den trenden är guld värd”, säger Joakim Öwre.

Joakim Öwre skadades mycket svårt då ett snowboardtrick gick fel i samband med en tävling i Åre. Tävlingen var viktig för Joakim – om allt hade gått bra kunde tävlingen ha varit starten på en proffsskarriär som snowboardåkare.

– Herr Nordanvind tog tag i mig när jag hade hoppat tio meter upp i luften så jag for iväg 40 meter istället för tjugo, överroterade och föll platt, berättar han.

En helikopter hämtade honom på fjället för transport till sjukhus.

Länge svävade han mellan liv och död och låg flera månader i koma.

Själv minns han ingenting av vad som hände under de första fem månaderna efter olyckan då han åkte mellan olika sjukhus i Umeå, Danderyd och Östersund. Han beskriver den tiden som att han levde i en dimma.

Men mamma och pappa minns oron. Och bemötandet på sjukhuset i Umeå då professorn helt kallt dömer ut Joakim under rondon och säger att ”Här ligger en snowboardåkare - hans snowboardvänner skulle komma hit till sjukhuset för att se vad som händer. Han kommer aldrig att kunna ta sig ur sängen”.

– Det var som en spark i magen på oss. Då såg det ut som en rymdstation runt Joakim. Vi visste inte om vi skulle få behålla Joakim. Det var riktigt illa, berättar Inger Öwre.

Föräldrarna vägrade att acceptera att det inte gick att göra något. En tid efter olyckan ringer Inger upp Hjärnkraft.

– Jag pratade med Hjärnkraft som bland annat tipsade om en läkare på Danderyds sjukhus och vi fick så småningom åka dit. Det var inte förrän där läkarna tog reda på *varför* han inte kunde svälja och prata. Här gipsades också armen stegvis ut.

Det blev totalt ett och ett halvt år på sjukhus. Under resans gång har han lärt sig att prata på nytt och har ett fantastiskt målande språk. Själv beskriver han sin hjärnskada som att kabelsystemet i lillhjärnan har fransats sönder. Han har tagit sig upp ur sjuksängen, ur rullstolen 2006 och kan nu gå med stöd även om den halvsidiga förslamningen gör att det är svårt med balansen.

– Jag får vara din vänstersida, säger Pär Edman, som är en av Joakims assistenter. De har gått i skolan tillsammans och kände varandra

ganska väl redan tidigare.

– Att släppa in en helt okänd person i mitt hem är inte så lätt – det är en fördel att det blev en gammal klasskamrat.

Båda anser att det är en förutsättning för att det ska fungera med en personlig assistent att båda parter tycker om och respekterar varandra.

– Det skulle annars vara svårt att lita på den personen, säger Joakim.

Idag bor Joakim i ett annex invid föräldrarnas hus. Man slås direkt av den vackra utsikten mot fjällen och hur stillsamt det är. En rullator står parkerad vid ytterdörren. När man kommer in i allrummet fastnar ögat först vid en fin väggmålning med fjällmotiv och sedan vid den underbara utsikten genom de stora fönstren. Utanför finns en härlig trädäckad uteplats och snön ligger kvar trots att det nästan är mitten av april.

Ett stort schackspel med ett påbörjat parti står på soffbordet. Helt stabila är inte Joakims rörelser och han råkar därför stöta till bordet så att kaffet och schackspelet far i golvet. Snabbt är assistenten Pär och även Tobias Nordahl framme för att torka upp. Ett drag av irritation märks under några sekunder hos Joakim innan han kan skratta bort händelsen. Annars är det mest påfallande hur otroligt positiv och glad Joakim är hela tiden. Och oerhört sympatisk. Han beskrivs i snowboardkretsar som killen alla vill vara med.

– Joakim har alltid varit glad. Att han fortfarande kan vara så positiv är stort, kommenterar mamma Inger.

Det stöd Joakim får idag är assistanstimmarna på dagtid och två timmar per natt. När försäkringskassan nyligen omprövade assistansens omfattning fick Joakim fler timmar än tidigare. Både Joakim och hans

Pär Edman är en av Joakims assistenter. Han menar att sjukvårdssystemet måste förändras. Alla stöps i en mall och det är alltför svårt att få specialhjälp.

Namn: Joakim Öwre

Ålder: Född 1975.

Familj: Inger och Larsåke Öwre.

Gillar: Fjällen, vara i huset och utomhus, sola i snön och åka snowboard.

Ogillar: Krig och orättvisor.

Fritid: Försöker överleva.

Mål: Tränar hårt för att få tillbaka balansen.

Aktuell: Filmaren Tobias Nordahl söker finansiering för att göra en film om Joakims rehabilitering. Det skulle i så fall bli en fristående uppföljning på filmen "Det svåraste tricket" som SVT gjorde något år efter olyckan.

föräldrar känner att de får det stöd som behövs – även om det är svårt ibland på nätterna. De två timmarna per natt räcker ju egentligen inte till. Till exempel så ramlade Joakim ur sängen en natt och bröt armen.

För familjen, främst mamma Inger, har det efter olyckan blivit något av en heltidssyssla att försöka få den bästa möjliga vård och rehabilitering för Joakim.

– Vi har försökt alla vägar inom landstinget. Det är tunggrott, säger Inger.

Med hjälp av sina assistenter kommer Joakim ändå till träningen på Reacting 3-4 gånger i veckan. Här är det hård fysisk träning som gäller – med sikte främst på att återfå balansen.

– Det här fångelset jag har hamnat i kan ändra riktning, säger Joakim.

Vissa år har Joakim beviljats tio timmar sjukgymnast. Per år! Och det bara när föräldrarna hängt i för att han ska beviljas sjukgymnastik överhuvudtaget. Det är frustrerande – särskilt som Joakim ständigt lyckas återfå de funktioner som hjärnskadan stängt av.

– Det är fantastiskt – nog händer det saker fortfarande, säger Inger.

Mamma Inger beskriver att han vill framåt hela tiden och har vilja som en tjur.

– Jag har fått en andra chans och har återfötts i en respektabel kropp. Den här andra chansen tänker jag ta vara på, förklarar Joakim.

“Det här fångelset jag har hamnat i kan ändra riktning”, säger Joakim.

Eftersom olyckan skedde under tävling var det hjälm tvång men Joakim Öwre använde ändå hjälm och andra skydd även vid träning, tack vare pappans tjt.

– Nu är det tufft att ha hjälm, det är något som tyder på att man är lite duktig. Den trenden är guld värd, säger han och berättar att det också är något han brukar ta upp på sina föreläsningar.

– Helst skulle jag jämt vilja åka land och rike runt och prata om att använda hjälm för att skydda det där ägget man har mellan axlarna.

Olyckan som förändrade Joakims liv hände den 12 april 2001. Innan dess kretsade mycket i Joakims liv runt snowboard och utbildningen till civilingenjör vid Uppsala universitet.

– Alla tänker 'det händer inte mig'. Och det var tur att det inte hände mina kompisar. De skulle inte orka med. Det har de sagt till mig.

Nu känner han en viss sorg över att många gamla kompisar inte hör av sig längre. Extra tufft känns det när kompisarna går vidare i livet och skaffar jobb och får barn.

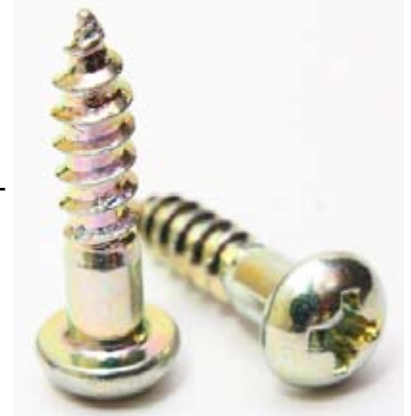
Ändå finns det en härlig livsgnista hos Joakim. Ögonen lyser när han berättar om att han och assistenten åker snowboard tillsammans. Då syns det tydligt att Joakim måste ha varit en extremt duktig snowboardåkare och balansen verkar vara betydligt bättre än i vanliga skor på barmark.

Kanske vi snart får se honom göra en backflip igen?

– Mina mål har förflyttats med tiden för att bli mer realistiska ...men backflip? Ja, det kommer jag att klara, avslutar Joakim Öwre.

Utredning pågår

Varje gång vi inom funktionshinderrörelsen tar upp frågan om skärpningar i bedömningen av personlig assistans hänvisar ansvariga politiker till det uppdrag som Inspektionen för socialförsäkringen, ISF har att granska utvecklingen av den statliga assistansersättningen. Frågan är bara om ISF har tillräckliga verktyg och resurser att ge en realistisk bild av konsekvenserna för dem som blir av med eller får sin assistans drastiskt neddragen.

Inspektionen för Socialförsäkringen, ISF är en relativt ny myndighet som startade verksamheten den 1 juli 2009. Anledningen till att den skapades var att de allmänna Försäkringskassorna och den tidigare tillsynsmyndigheten Riksförsäkringsverket hade gått upp i samma myndighet. Regeringen konstaterade att Försäkringskassan, Fk, inte bör utöva tillsyn över sig själv utan skapade en ny myndighet för objektiv granskning av rättssäkerhet och effektivitet i administrationen av socialförsäkringen. Deras uppdrag inkluderar den statliga assistansersättningen som nu ingår i Socialförsäkringen. ISF granskar inte enskilda ärenden.

Regeringsuppdraget

I maj 2012 fick ISF uppdraget att följa upp utfallet av beslut om statlig assistansersättning under perioden 2002 – 2013 och analysera orsakerna till de förändringar som konstateras. Man ska titta både på nya ansökningar och på tvåårsomprövningar. Man ska analysera orsakerna till såväl beviljanden som avslag och beslut om oförändrad nivå.

Regeringen vill veta vad som orsakar förändringarna. Handlar det om ändrad tillämpning av reglerna, prioriteringar eller regler inom Fk, utveckling av rättspraxis eller förändrade behov hos brukare?

Man vill också veta vilka andra stödsatser den enskilde får när antalet assistanstimmar förändras. Vilka assistansberättigade är det som berörs av besluten, kön, ålder, typ av funktionsnedsättning/diagnos m.m. En första delrapport lämnades i december 2012, som redovisade utfallet av beslut under perioden 2002 – 2011. Slutrapporten ska vara klar senast i oktober 2014.

Delrapport

I sin delrapport 2012:18 "Utfall av beslut om statlig assistansersättning" som bygger på Fk:s registerdata under perioden 2002 – 2011 konstaterade ISF att assistansersättningen haft en stabil ökning både avseende antal assistansberättigade och antal timmar fram till och med år 2007.

Därefter har det skett stora förändringar. Under 2008 minskar antalet personer som nybeviljas assistansersättning med drygt en fjärdedel och antalet avslag ökar med 50 %. Därefter är avslagen på en historiskt fortsatt hög nivå och Fk fattar fler avslagsbeslut än beviljanden på nya ansökningar. Försäkrade som inte längre bedöms uppfylla kraven på 20 timmar grundläggande behov ökar också från 2008 och framåt.

Förklaring

En trolig förklaring bedömer ISF vara att begreppet grundläggande behov

stegvis förtydligats. Först av Fk genom ett rättsligt ställningstagande FKRS 2006:03 och ett Informationsmeddelande IM2007:161. Sommaren 2009 fattade Regeringsrätten en prejudicerande dom där man slog fast att endast hjälpbehov av personlig och integritetsnära slag skulle bedömas om grundläggande behov.

Svårt uppdrag att svara på regeringens frågor

Det är angelägna frågor regeringen vill ha svar på. Frågan är bara om det är möjligt för ISF att få fram svaren. ISF är tillsynsmyndighet över den statliga Försäkringskassan och har tillgång till deras register och akter. De som mister sin assistansersättning eller får sina timmar drastiskt nedskurna blir beroende av insatser från kommunen. ISF kan inte begära in uppgifter från kommunerna. För att kunna granska vilka andra samhällsinsatser brukarna får är man beroende av Socialstyrelsens uppgifter och det är ytterst tveksamt om det finns möjlighet att samköra register.

Risken finns att det inte är möjligt att få ett tillfredsställande svar på frågan om konsekvenserna för de personer som blir av med sin assistans. Kan vi funktionshinderorganisationer hjälpa till?

Marie-Jeanette Bergvall
marie-jeanette@hjärnkraft.se

Så ser verkligheten ut

Personlig assistans är en viktig fråga för många av Hjärnkrafts medlemmar. Förbundsstyrelsen har utsett en arbetsgrupp för att arbeta med frågan och de har skickat ut en enkät till föreningarna. Resultatet visar att man uppfattar att skruvarna dras åt lite hela tiden. Minutbedömningar och detaljer tar över från helheten. Många upplever att man tvingas slåss för att behålla samma nivå som tidigare trots att man inte blivit bättre, utan kanske tvärtom.

Man måste ha relativt stor kunskap i vilka faktorer som styr bedömningen för man upplever att man inte längre "tar fasta på vad man menar utan vad man säger" - om man inte använder rätt ord eller säger rätt sak så kan det bli fel. Många brukare har en tendens att bedöma sin situation eller sina resurser alltför positivt.

Det är svårt att få utökning av assistansen även om behovet tydligt ökat. Då finner FK nästan alltid minskning någon annanstans som väger upp det.

Bedömningen

Grunden för personlig assistans är att brukaren ska vara delaktig så långt det är möjligt. Att man kan hjälpa till innebär inte alltid en lättnad ur assistanshänseende, vilket kan vara svårt att få fram vid behovsbedömningarna. De utgår inte ifrån hur lång tid det tar för den enskilde brukaren och dennes assistent att genomföra ett moment. Istället görs någon form av rimlighetsbedömning. Då blir det ju inte på brukarens villkor. Konsekvensen blir i värsta fall att assistenten får stressa brukaren, eller göra åt brukaren, vad brukaren egentligen kan hjälpa till med. Vid bedömning av toalettbesök räknas tid för förflyttning till och från toaletten samt tid för hjälp på toa, men inte för väntetiden. Det är svårt att be assistenten ha jourtid medan man sitter på toa.

Dubbelassistans i samband med skiftbyte för att överlämna informa-

tion har tagits bort på flera ställen (har inte funnits på så många ställen). Detta trots att brukaren inte själv kan kommunicera och bor i eget boende och därmed inte har någon anhörig till hjälp med detta.

Åldersregleringen av assistenter

När det gäller unga brukare torde det vara bra att ta in en ung assistent, åtminstone som komplement. Det är inte möjligt att ha assistenter som är under 18 år efter 1 juli. Och i vissa fall kan det vara synd.

Än större är osäkerheten kring "alltför gamla assistenter". Vad är det och hur gammal får man lov att vara? Kanske borde man göra någon form av hälsokontroll när man blir över en viss ålder? Såväl assistansanordnare som de som har assistans känner sig osäkra. Försäkringskassan och tillsynsmyndigheten har inte tydliga regler. Flera brukare har äldre assistenter (över 65 år). Många har sina föräldrar som "extrapersoner" som kan hoppa in vid sjukdom etc och dessa är inte sällan en bra bit över 65, dock vid full vigör. Annars arbetar de såklart inte. Brukarna är rädda att bli av med timmar om någon som är äldre arbetar. Assistansanordnarna är rädda att inte bli ersatta för alla timmar de haft äldre arbetskraft inne.

Familjens ansvar

Försäkringskassan drar föräldraansvar och samboansvar och make-/makaansvar allt längre. Det innebär i

många fall att man inte kan leva som andra. Om den som lever med en person som har en funktionsnedsättning har ett jobb kan det vara svårt att finnas till hands alla nätter man är hemma! Då anses behoven vara tillgodosedda av sambo/make/maka.

Speciellt anmärkningsvärt är det då brukarens närstående är i yrkesförålder. Flera brukare/assistansanordnare efterlyser en mjukare bedömning så att avlastning kan ske någon eller ett par nätter i veckan.

Ingående kunskap

Behov som tidigare bedömts inom det sk "femte behovet" (hjälp som kräver ingående kunskap om den funktionshindrade) har skärpts upplever man. Det har bäring på om ett behov är grundläggande eller inte. Vad som är individunik kunskap kan man ha olika åsikter om och FK har slagit in på en mycket restriktiv väg, vittnar några brukare om.

Rapporteringskyldigheten

Brukare känner sig osäkra och oroar sig över om Försäkringskassan eller tillsynsmyndigheten kan kontakta assistenterna och fråga ut dem om detaljer i assistansen. Det känns integritetskränkande. Vissa brukare menar att det verkar vara priset för att kunna behålla assistansen och att om man inte har något att dölja torde det inte vara ett problem. Det känns märkligt för de flesta att människor som arbetar så intimt med dem också ska vara uppgiftslämnare till myndigheten. Dessutom är assistansanordnarna lite tveksamma till vad deras uppgiftsskyldighet kommer att leda till.

Jane Peterson
Hjärnkraft Skåne län.

Ny översyn av ersättningen för personlig assistans

Regeringen har beslutat tillsätta en utredning som ska analysera hur de verkliga kostnaderna för assistansen bättre kan överensstämja med ersättningens storlek, utan att de totala kostnaderna ökar.

Syftet med översynen är enligt direktiven att långsiktigt upprätthålla de kvalitetsmål som föreskrivs för insatsen personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, samt att komma till rätta med de problem som uppdragats med nuvarande modell för timersättning. Utredaren ska ta fram förslag som leder till att

ersättningen för personlig assistans förstärker förutsättningarna för en långsiktigt hållbar kvalitetsutveckling och finansiering. Det är viktigt att ersättningen utformas så att den bättre motsvarar de faktiska kostnaderna för utförd assistans. De bedömningar och förslag som utredaren lämnar ska utgå från och ta hänsyn till verksamhetens mål och allmänna inriktning som anges i 5 och 6 §§ LSS. Det är av stor betydelse att konstruktionen av ersättningen för personlig assistans är väl avvägd och tar hänsyn till de skiftande behov som finns hos personer med funktionsnedsättning.

Uppdraget ska redovisas senast den 14 februari 2014. Till utredare har

utsetts Agneta Rönn. Hon har tidigare varit departementsråd på finansdepartementet och sektionschef på Sveriges Kommuner och Landsting. Hon har även erfarenhet från privat sektor och statliga utredningar.

Ytterligare information finns på www.regeringen.se "Översyn av ersättning för personlig assistans" dir. 2013:34.

Marie-Jeanette Bergvall
marie-jeanette@hjarnkraft.se

Annonser:

Vardagen kan vara svår... ...tillsammans hittar vi lösningar!

BOSSE- Råd, Stöd & Kunskapscenter erbjuder kvalificerat råd och stöd till dig som är över 16 år och som har en funktionsnedsättning.

För dig som har personlig assistans erbjuder vi dig och dina assistenter utbildning samt handledning utifrån dina behov. Utbildningen finansierar du genom din assistansersättning.

Besök vår hemsida eller kontakta oss så berättar vi mer. Välkommen att boka en tid!

E-post
bosse@bosse-kunskapscenter.se

Telefon
08-544 88 660

Adress
Döbelnsgatan 59, 113 52 Stockholm

BOSSE

Råd Stöd & Kunskapscenter

www.bosse-kunskapscenter.se

Konsekvenser vid förvärvad hjärnskada

Hjärnkraft anordnar utbildningsdagar hösten 2013

- Tisdag den 17 september i Umeå
- Onsdag den 18 september i Sundsvall
- Torsdag den 19 september i Gävle

Utbildningen vänder sig till alla som arbetar med eller kring någon med förvärvad hjärnskada: personliga assistenter, personal i gruppboenden, dagliga verksamheter etc. skolpersonal, politiker och beslutsfattare. Även brukarorganisationer, närstående och andra intresserade är välkomna.

Utbildningarna tar på varje ort upp:

- De medicinska orsakerna bakom den problematik många får efter en förvärvad hjärnskada – läkare, arbetsterapeut och/eller neuropsykolog.
- Lagstiftningen som styr personlig assistans och andra LSS-insatser – jurist.
- Att leva med personlig assistans - personer som har egen erfarenhet medverkar.

Inför utbildningsdagen får deltagarna möjlighet att skicka in frågor till föreläsarna. Efter utbildningsdagen får deltagarna ett utbildningsbevis.

Kostnad: 975 kronor. Medlemmar i Hjärnkraft per den 1 maj betalar 500 kronor. I avgiften ingår lunch och kaffe.

För detaljerat program på varje ort och anmälan se www.hjarnkraft.se

För frågor ring Per-Erik Nilsson tfn 0478-109 30.
E-post: per-erik@hjarnkraft.se

Välkommen!

Hjärnkrafts sommarvecka 2013 **för barn och deras familjer**

Några till får plats på sommarens läger. Alla familjer med ett barn som har en förvärvad hjärnskada och är/blir medlem är välkomna.

Tid: 29 juli – 2 augusti 2013

Plats: Mättinge rekreations- och fritidsanläggning/Trosa.

Pris: Helpension 900:- pp. för alla 4 dyggen (Detta låga pris pga förbundet tilldelats fondbidrag för vistelsen) Skadade barnet 450:

Är du intresserad kontakta: Per-Erik Nilsson
Tel: 0478-109 30, e-post: info@hjarnkraft.nu

Trygga och prisvärda försäkringar för din bil och ditt boende

- Bil- och boendeförsäkringar för alla medlemmar i Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft.
- Trygga och omfattande villkor.
- Generösa rabatter när du tecknar flera försäkringar.
- Personlig service där du direkt kommer fram till en person som kan hjälpa dig i alla dina ärenden.
- Snabba svar och inga krångliga knappval på telefonen.

För dig som tillhör personkretsen LSS eller omfattas av SOL har vi en extra bra hemförsäkring, från 65 kr/mån. Då ingår allt du behöver!

Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft är en del av UNIK Försäkring. Det innebär att du som medlem i Hjärnkraft kan teckna förmånliga försäkringar för bil, villa, hem, fritidshus, husbil, husvagn, släpvagn, båt och olycksfall för dig och dina familjemedlemmar.

Telefon: 010-490 09 91

Hemsida: www.unikforsakring.se

UNIK[®]
FÖRSÄKRING

Nu ger vi Hjärnet!

Nätet byter namn till Hjärnet

Allt var så rätt, skadade medlemmar skulle erbjudas ett meningsfullt och innehållsrikt liv med många sociala kontakter och gemenskap. Visa att det finns möjligheter, att ett liv som räddas också ska levas!

Mycket har hänt på dessa år. Från det lilla "experimentet" har det under det senaste decenniet växt till helt ofattbar storlek och smeknamnet har blivit just bara nätet.

Vi i Hjärnkraft har ofta blivit missförstådda på grund av namnet. Det vi håller på med i alla grupper handlar långtifrån bara om datorer och internet även om vi precis som alla andra kan använda oss av "nätet".

Matlagning, bio, fiske, kurser, naturupplevelser, resor/utflykter, studiebesök är exempel på vad vi mer kan göra. Deltagarnas egna intressen styr verksamheten.

Vad är Hjärnet:

Nätet bildades för drygt 20 år sedan. Målet med alla aktivitetsgrupper i landet är att erbjuda skadade medlemmar sociala kontakter, erfarenhetsutbyte och stimulerande aktiviteter under anpassade och tillgängliga former. Oftast anordnade av medlemmar med egen funktionsnedsättning. Föreningen bytte namn under 2013 till Hjärnet.

Nätet byter namn till Hjärnet. Kopplingen till hjärnskador och Hjärnkraft finns i namnet, men kopplingen till gamla Nätet finns också kvar. Är du intresserad att vara med? Prata med ditt Hjärnet-ombud eller någon på din länsförening!

Mer om Hjärnet kan Du hitta på: hjernkraft.nu/vart-arbete/Hjar-net.

Hjärnet har en ny broschyr. Ta kontakt så skickar vi den.

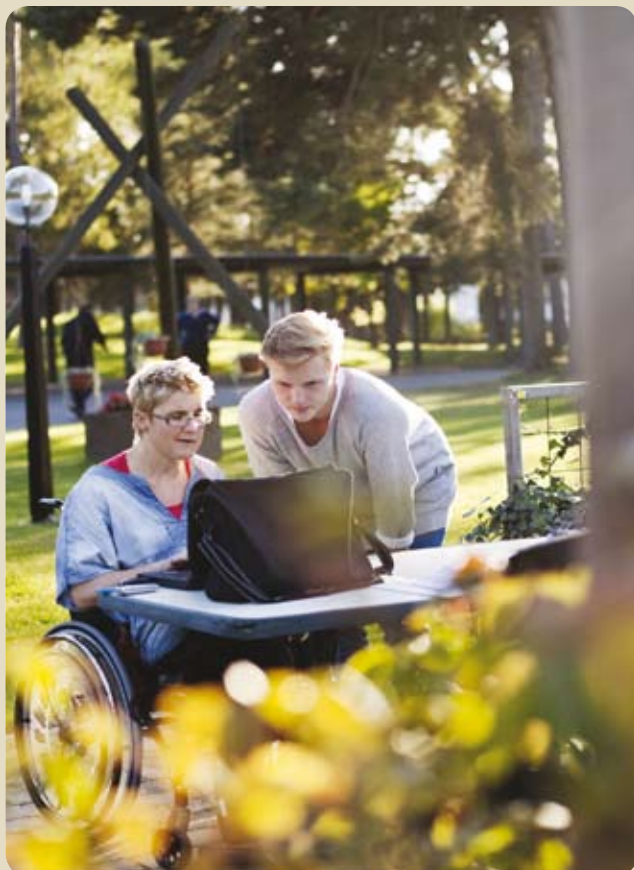
Förbundets kontaktperson:

Per-Erik Nilsson

Tel: 0478-109 30 el 0704 – 41 32 55

E-post: per-erik@hjarnkraft.se

Annonns

Det handlar om dig!

På väg...igen

kurs för dig med förvärvad hjärnskada

Läs om våra kurser på **furuboda.org**

FURUBODA
Folkhögskola

Kartläggning av hjärnskaderehabilitering

Kunskapen om hjärnskaderehabiliteringen har ökat. Genom två olika kartläggningar som genomfördes under 2012 har vi fått en bild av hur hjärnskaderehabiliteringen fungerar i Sverige. De ger olika pusselbitar som bidrar till samma bild. Den systematiska kartläggningen visar att berättelser från enskilda medlemmar inte är undantag, utan snarare exempel som visar att det ser helt olika ut i olika delar av landet och beroende på vem man är.

Kartan över rehabiliteringen saknar inritade vägar. Den ”röda mattan” ligger utrullad på väg in till intensivvården. Men efter utskrivningen från slutenvården väntar det ”svarta hålet”, det är så det känns när man inte vet var man ska vända sig med sina kvarstående hjärnskaderelaterade problem.

Det finns många aktörer, men den som skadat sig använder ofta uttrycket ”jag hade tur” som hittade rätt. Och då menar man ofta turen att stöta på en bra person inom hälso- och sjukvården eller hos någon annan aktör. Vi kan också konstatera att för äldre står inte samma resurser till förfogande.

Socialstyrelsens enkät gick till landstingsledningen i landstingen och regionerna, där man frågade om rehabiliteringsprocessen för personer med traumatiska hjärnskador - från slutenvårdsrehabilitering till öppenvårdsrehabilitering i primärvården. Samtliga landsting deltog med undantag för Gotland och Uddevalla/Vänersborg.

Hjärnskadeförbundet Hjärnkrafts och Personskadeförbundet RTPs förstudie inkluderade personer med traumatisk hjärnskada, närstående och hjärnskadespecialister från olika enheter.

I enkäten från Indikator ingick två formulär som skickades ut till 1 276 medlemmar över 18 år med hjärnska-

dor. Drygt hälften besvarade enkäten. Av dessa hade 57 % en traumatisk hjärnskada, 26 % hade stroke och resten en annan orsak till sin hjärnskada. De flesta (92 %) hade haft sin skada mer än 4 år. Nästan hälften hade levt med sina skador i mer än tolv år.

Av dem som besvarade enkäten var drygt en tredjedel över 60 år och 15 procent var under 40 år.

Kartläggningarna ger sammantaget en bild som visar stora brister i omhändertagandet av personer med traumatisk hjärnskada. Vi vill särskilt lyfta fram:

- Målgruppens nedsatta hälsorelaterade livskvalitet.
- Bristande underlag för prioriteringar av vården.
- Bristande samordning – förvirring kring vem som ansvarar.
- Kunskapsbrist.
- Brister i delaktighet.
- Uteblivet resultat av rehabiliteringen.

Nedsatt hälsorelaterad livskvalitet – kräver åtgärd

EQ-5D är ett standardiserat instrument som används för att mäta hälsorelaterad livskvalitet. Den var ett av de två formulär som skickades ut till personer med hjärnskador.

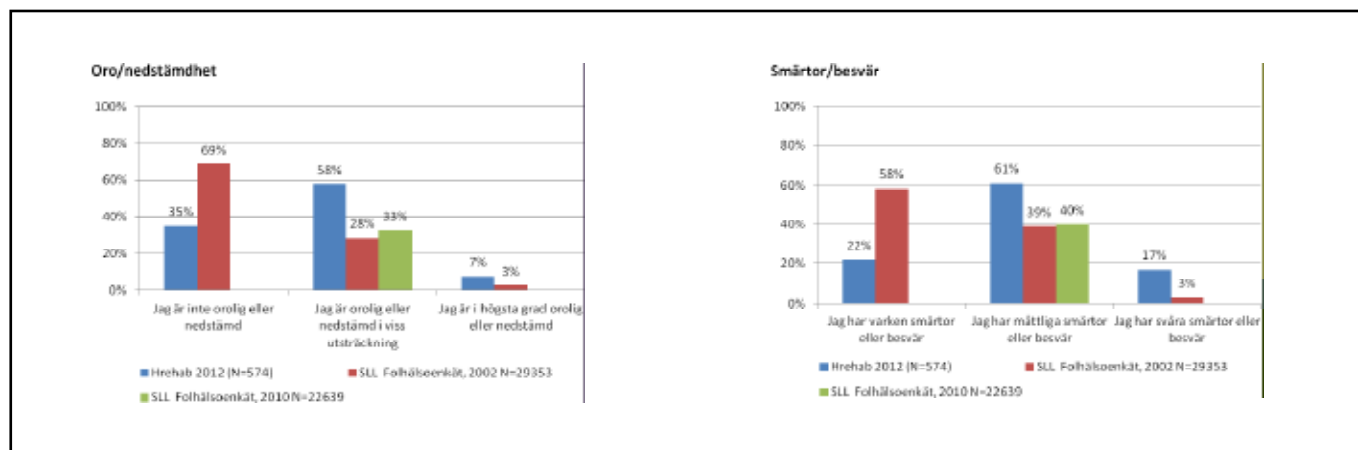
Sammanställningen visar att spridningen är stor. Många skattar sin hälsorelaterade livskvalitet mycket lågt jämfört med befolkningen som helhet.

Resultaten visar att gruppen är utsatt och sårbar. Enligt de prioriteringsdirektiv som finns inom hälso-

Två olika kartläggningar 2012

1. Socialstyrelsen har kartlagt hur landstingen uppfyller sitt rehabiliteringsuppdrag avseende personer med traumatiska hjärnskador.

2. Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft och Personskadeförbundet RTP har genomfört en undersökning som komplement till Socialstyrelsens kartläggning. Den inleddes med en förstudie om hur omhändertagandet är organiserat efter traumatisk hjärnskada. Därefter uppdrogs till Institutet för kvalitetsindikatorer, Indikator, att genom en enkätstudie kartlägga hur medlemmar med förvärvade hjärnskador upplever omhändertagandet och hur de skattar sin hälsorelaterade livskvalitet.

och sjukvård borde det innebära att denna grupp får prioriterade insatser.

Enkätundersökningen har ett begränsat urval, men ger viktig kunskap om gruppen som helhet. Socialstyrelsens kartläggning visar att det inte sker någon systematisk uppföljning av personer med traumatisk hjärnskada efter den initiala vård- och rehabiliteringsperioden.

Inte heller det nationella kvalitetsregistret WebRehab följer upp patienter efter de första två åren. Idag finns med andra ord ingen aktör som har ansvaret att följa upp personer med traumatiska hjärnskador över tid.

Denna patientgrupp bör följas upp över tid, för att man ska kunna bedöma behovet av individuella insatser. En uppföljning skulle också ge bättre underlag för beslut om hur vården och omsorgen ska organiseras.

Avsaknad av nationella riktlinjer

Alla delar i kartläggningen pekar på behovet av nationella riktlinjer för

personer med traumatisk hjärnskada. Nedan följer några exempel på brister som belyser detta:

- **Bristande överblick** om hur många som drabbas, omfattningen av konsekvenserna efter skadan och hur återhämtning sker över tid.
- Bristande tillgång på **specifika/riktade resurser** – samordnade, riktade och utformade för denna utsatta grupps behov av specialistkompetens.
- **Ojämlig vård** – bostadsort och ålder spelar stor roll för vilken rehabilitering den skadade får och kön inverkar på bemötande.
- **Otillräckliga insatser inom problemområden som är hjärnskaderelaterade** – bristande insatser för problem med minne, koncentration, trötthet, initiativ och lättväckt irritation beskrivs av både landstingen och personer med hjärnskador.

Idag saknas nationella riktlinjer för omhändertagandet av personer med traumatiska hjärnskador. Med tanke på de livslånga konsekvenserna bör dessa riktlinjer omfatta ett livslångt perspektiv.

Likasa saknas underlag för prioriteringar då det saknas uppgifter om hur många som lever med konsekvenserna av traumatiska hjärnskador, vilka insatser dessa har och hur gruppens problem ser ut.

Bristande samordning – förvirring kring vem som ansvarar

Uttryck som förvirring, jag hade tur som hittade rätt och upplevelser av bristande kontinuitet återfinns bland personer med förvärvade hjärnskador.

Men även förstudien som genomförts av Hjärnkraft och RTP visade en splittrad bild, där man inte kunde ge en entydig bild av hur omhändertagandet var organiserat ens i lokalföreningarna.

Socialstyrelsens kartläggning fokuserade på landstingens insatser, men även då framkom brister i att kunna redovisa en entydig organisation och klar bild av var man ska vända sig. Detta är allvarligt, inte minst med lagstiftarens allt tydligare krav på samordning, som motiveras med att det är en förutsättning för en lyckad rehabilitering – se utdrag nästa sida.

Behovet av flera samtidiga insatser blir tydligt i enkäten, och kan förklaras med den komplexitet som rehabilitering av en traumatisk hjärn-

Nationella riktlinjer

”Våren 1997 beslutade riksdagen om prioriteringar i hälso- och sjukvården. Enligt riksdagens beslut ska alla prioriteringar göras medvetet, ske i en öppen process och vara baserade på tre etiska principer. Vårdgivarna ska redovisa grunderna för prioriteringarna och utgå från bästa möjliga kunskap. Socialstyrelsens Nationella riktlinjer är ett stöd i detta arbete.

Socialstyrelsen anser att landstingen och vårdgivarna måste bli bättre på att arbeta systematiskt med prioriteringar.”

www.socialstyrelsen.se/effektivitet/resursfordelningochprioriteringar/prioriteringarihalo-och-sjukvarden

skada innebär. Idag är personer med nedsatt kognitiv förmåga lämnade att själv söka bland olika aktörer, samtidigt som inte ens professionen veta var och vem som kan ge rätt insats.

”Att bli slussad mellan vårdinstanser och utkastad från en utan att veta hur man ska gå vidare, är hemskt. Det är längesedan jag blev skadad och har nu hittat en acceptabel form för mitt leverne men de första åren var hemska. Jag hamnade inom psykvården och hade en läkare där som hjälpte mig att hitta i vårdapparaten. Detta var tur annars vet jag inte hur det skulle gått.”
Kvinna, 52 år.

Det ingår i uppdraget hos både rehabiliteringsenheter och kommuner att bidra till planering, samordning och att ge information om var man ska vända sig. Då detta inte fungerar har istället hjärnskadekoordinatorer inrättats i flera landsting.

”Jag saknar en samordnande vårdgivare, som kan ge vård, stöd, hjälpmedel och se mig som en hel person. Idag måste jag söka vård för en sak i taget. Det är splittrande och man måste berätta sin historia igen och igen.”
Man, 26 år.

”Samarbetet mellan landsting och kommun fungerar inte heller. Båda skyller på varandra och ingen vill ta ansvar. [...] Hade jag inte haft mina anhängare hade jag inte klarat mig första året.”
Man, 44 år.

Kunskapsbrist

Ansaret för vård, omsorg och stöd är utspritt på många olika aktörer. När man skrivs ut från den inledande rehabiliteringen är man hänvisad till vårdcentralen. Där saknas ofta kunskap om hur personer med traumatiska hjärnskador fungerar,

”Om vårdpersonalen hade ställt fler frågor som jag hade kunnat svara ja/nej

Lyckad rehabilitering

Man kan urskilja tre grundläggande förutsättningar för en lyckad re/habiliteringsprocess.

1. Varje brukare ses som unik med individuella förutsättningar, vilket kräver flexibel planering och mångfald i insatserna.
2. Kontinuitet när det gäller personal, metod, struktur och information.
3. Olika insatser kan ges samtidigt och integrerat i stället för efter varandra i tur och ordning, vilket kräver gränsöverskridande samverkan.”

Utdrag ur boken Samverkan i rehabilitering - en vägledning.
www.socialstyrelsen.se/publikationer2008/2008-126-4

på tror jag att jag känt mig tryggare. [...] Jag hittade inte ord och de ställde frågor som krävde ett långt svar.”
Kvinna, 46 år.

Handläggare på kommun och försäkringskassa möter också personer med många olika funktionsnedsättningar.

”Det är ett mycket ensamt liv. Det som inte syns - finns inte. Sjukvården har en stor kunskap att inhämta här samt många andra instanser såsom Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen m fl. Ett bandage runt huvudet skulle nog hjälpa.”
Kvinna, 50 år.

Kartläggningarna visar att det saknas ett kunskapscenter för personer med traumatiska hjärnskador.

- Patienterna hänvisas till primärvården, där det saknas flera olika personalresurser och ibland till och med läkare med rätt att förskriva den medicin man behöver.
- Landstingen kan inte redogöra för hur många platser som viks för denna grupp i slutenvårdsrehabiliteringen.
- Många beskriver möten med vården och andra stödorgan, där det saknas kunskap om det osynliga funktionshindret.
- Några beskriver hur de blivit bemötta som ”undantag”, till exempel ”det är svårt att få hjälp när man skadas så ung”.

Det finns många andra diagnosgrupper där man organiserat vården och omhändertagande för att skapa förutsättningar för specialisering – MS mottagningar, vårdkedja med livslång uppföljning för ryggmärgsskada, strokeenheter och stroke team (se Nationella riktlinjer för Stroke).

Kartläggningarna ger en entydig bild av att nuvarande struktur och organisation leder till bristande kunskap i omhändertagande och bemötande.

Brister i delaktighet

Trots lagstiftarens ambitioner och den pågående patientmaktutredningen, pekar kartläggningarna på att det är en lång väg kvar innan detta blir verklighet för personer med traumatiska hjärnskador.

De pekar själva på behovet av ett livslång lärande, där de behöver stöd längs vägen för att förstå nya aspekter av sitt funktionshinder. Nedan följer några talande citat;

”[Jag behöver] en djupare kunskap, så jag kan förstå hur jag fungerar idag. Har fått testa mig fram mycket, vilket skapat många bakslag och svår trötthet.”

Kvinna, 40 år.

”En lindrig stroke som jag hade 15/5-2012 syns inte på utsidan. [...] Men.... Min potens försvann. Mitt äktenskap sprack. Jag kunde inte hantera ilska. Nu är jag patient på psykiatrisk öppen-

vård. Kort o gott, jag känner mig helt glömd.”

Man, 53 år.

Inledningsvis får man information om vad för typ av skada man har och kanske vilka symtom den ger. Men det behövs återkommande, anpassad information och utbildning.

Man behöver stöd i att lära känna sina förmågor och begränsningar samtidigt som man behöver information om hur skadan kan utveckla sig. Vad är möjligt? Kan jag bli bättre?

I takt med att man får insikt om sina skador dyker också fler frågor upp. Men det finns ingen att ställa dem till.

Uteblivet resultat av rehabiliteringen – en samhällskostnad

Genom enkäten får vi för första gången en bild av i vilken utsträckning personer med förvärvade hjärnskador har integrerats i samhället och i vilken utsträckning de har insatser från andra instanser än hälso- och sjukvård.

Sysselsättningsgraden är låg, över hälften saknar arbete/sysselsättning, trots Arbetsförmedlingens förstärkta resurser och rätten till daglig sysselsättning för personkrets 2 enligt LSS.

Tre av tio har assistans och 17 % hemtjänst.

Men 37% anger att de eller deras närstående inte får det stöd de anser sig behöva.

Konsekvenserna på individnivå kan bli förödande. Många berättar om omvälvande förändringar sett till boende, arbete, ekonomi och relationer, men även förändringar som att inte längre kunna umgås med människor på samma sätt som förut. Nedan följer

Huvudsaklig sysselsättning

Ej ifylld	3 %
Förvärvsarbetar	15 %
Daglig verksamhet eller med ideellt arbete	15 %
Studerar	2 %
Annan sysselsättning	11 %
Arbetsökande	2 %
Har inte arbete eller sysselsättning	52 %

Antal ifyllda svar

676

Tabell. Sysselsättning bland de personer med hjärnskador som besvarade enkäten.

ett exempel på när situationen blir ohållbar:

”På grund av min långvariga sjukskrivning blev min sjukinkomst så låg att jag inte klarade av min ekonomi. Resultatet av det gjorde att kronofogden tvångssålde min lägenhet. Jag förlorade allt men har fortfarande en del kvar i skuld. Detta har givetvis gjort att jag blivit ännu mer ledsen, trött och deprimerad. Jag oroar mig oerhört för min framtid och känner mig maktlös att kunna påverka min framtid.”

Kvinna, 54 år.

Slutsatser

Lagstiftningen föreskriver samordnade insatser för personer med omfattande behov av rehabilitering, där den enskilde ska ses som en medaktör i planeringen av vård och behandling. Kraven på samordning efterlevs inte i praktiken, trots att gruppen behöver och har insatser från flera instanser samtidigt.

Brister i struktur och organisation innebär att insatserna inte är tillgängliga för personer med traumatisk hjärnskada och gör det svårt att upp-

rätthålla och utveckla ny kunskap om behandlingar och metoder liksom att fånga upp målgruppens behov.

Vi ser att det behövs:

- Nationella riktlinjer för att säkerställa jämlik vård, struktur och kvalitet.
- Individuellt anpassad livslång och återkommande rehabilitering av kvarstående hjärnskaderelaterade problem.
- Regionala kunskapscentra med ett tillräckligt stort underlag för att upprätthålla och utveckla kompetens om vanliga hjärnskaderelaterade problem och behandlingsmetoder. Dessa utgör konsult för nästa nivå – läns-sjukhusen – som i sin tur är konsult för basnivå – primärvård och kommunal rehabilitering.
- Nationella kunskapscentra. Vissa svåra komplikationer kräver ett särskilt expertomhändertagande, t ex beteendestörningar och svåra medvetandestörningar. Närheten är viktig för den enskilde, men ibland är komplikationen av sådan art att det multikompetenta omhändertagandet måste prioriteras.

HJÄRNSKADE- OCH STROKEREHABILITERING I SPANIEN

4-stjärniga Thalasia är Enriched Life's anläggning i Spanien. Den ligger 7 mil från Alicante som har 315 soldagar per år.

Efter en stroke eller traumatisk hjärnskada är det viktigt att träna nedsatta funktioner – balans, tal- eller rörelseförmåga. Vårt behandlingsprogram ger DIG möjlighet att optimera din förmåga efter skadan.

Enriched Life erbjuder ett kvalificerat och modernt rehabiliteringskoncept i en miljö med varmt klimat som ytterligare bidrar till en optimal upplevelse. Rehabiliteringsprogrammet är utarbetat av medicinsk expertis.

På plats i Spanien varvas individuell träning med gruppträning, föreläsningar, utflykter och social samvaro. Allt sker under ledning av vårt behandlingsteam bestående av läkare, logoped, neuropsykolog, sjukgymnast och sjuksköterska.

Redan nu kan du boka höstens resor med avgång 28 september och 12 oktober 2013.

Vill du veta mer eller beställa vårt program är du välkommen att kontakta oss via tel. 08-663 33 49 eller e-post: info@enrichedlife.se

**9 av 10 som
har ansökt hos
Försäkringskassan
har erhållit
ersättning.**

Projektet avslutat

Projektet Akta huvudet som Hjärnkraft drivit i tre år läggs nu på hyllan. Den sista mars slutade alla samtalsledare och en månad senare även projektledaren Ann Hellströmer.

Det har varit mycket känslösamt att ta farväl av alla som arbetat så enormt engagerat och entusiastiskt med att försöka minska våldet i samhället. Att Akta huvudet har gjort skillnad för enormt många unga råder det inget tvivel om – det vittnar alla mejl och brev om.

– När man läser alla enkäter från skolorna blir man alldeles varm i hjärtat och kan känna sig stolt över vad vi har åstadkommit. Det tar tid att bli en bra samtalsledare och de har verkligen blivit duktiga nu, säger Ann Hellströmer.

Att skolan inte klarar att själva göra

den här samhällsinsatsen råder det heller inget tvivel om.

Sju av tio skolor klarar inte att genomföra det läroplan 2011, 2.1 föreskriver, att varje elev:

”Tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor. Kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.”

– Därför är det viktigt att Akta huvudet program hade fått finnas kvar, för vi fyller en funktion som inte annars fylls av skolorna själva. Det är viktigt att vi får komma två dagar för att få ungdomarna att tänka till och så att kunskapen sitter kvar långt efter det att vi har lämnat skolorna. Vi får brev från unga långt efter våra besök som visar att de har ändrat sina åsikter om våld, säger Ann Hellströmer.

Sjukvården och Polisen vittnar om att Akta huvudet behövs. Ändå läggs projektet ner på grund av brist på pengar. Om insatserna leder till att

en enda person väljer att inte sparka någon annan i huvudet skulle det spara 50-75 miljoner åt samhället. De pengarna skulle räcka för att driva projektet i tio-tals år.

– Alla har under det här senaste året klappat oss på axeln och sagt att vi gör ett jätteviktigt arbete, att vi behövs, vi förändrar ungdomarnas värderingar.

Om du som projektledare fick göra om något i projektet – vad skulle det vara i så fall?

– Starta om från år två. Då skulle det troligen blivit permanentat. Det har tagit tid att göra sig ett namn och bli kända – det har vi jobbat med via media, träffat andra företrädare som arbetar med liknande saker. Vi har ju träffat bland andra statsminister Fredrik Reinfeldt, bröllopsstiftelsen, justitiedepartementet, försäkringsbolag samt Fryshuset.

Självklart hoppas vi att projektet får en fortsättning i Falkenberg där det finns ett stort intresse för ett lokalt projekt liknande Akta huvudet och även i alla andra kommuner i landet. Just nu vet vi inte vad som händer framöver men låt oss hoppas att det utkristalliserar sig någon som vill och har råd att ta tag i stafettpipen.

– Nu när allting fungerar och alla resultat är lysande är det extra trist att vi avslutar projektet men därför är det extra roligt att det kanske kommer att bli en fortsättning i Falkenberg.

– Jag vill avslutningsvis tacka alla som har bidragit till det här projektet; Stefan Björklund på Unga Kris, Sören Sanz, vårdchef Södersjukhuset, Henrik Svensson, Falkenbergs Räddningstjänst och många duktiga företrädare för Hjärnkraft och sist men inte minst alla skolor vi varit på under åren.

Jakob Andersson, Alexandra Karlsson, Ann Hellströmer och Gleb Shestakov.

Foto: Kerstin Orsén

Öppet brev från Fredrik, 15 år

Gatuväldets ekonomi del två presenterades.

Andreas Larsson, Unga Kris i Gävle och Antonio Martinez, ungdomspolis i Västerås.

Hej, jag heter Fredrik Mazur och under måndagen och tisdagen (25,26 mars) har min klass (Tullbroskolan 9B, Falkenberg) fått vara med om Akta Huvudet projektet.

Ska jag vara ärlig så trodde nog vi alla från början att det var någon som skulle komma och snacka under de här två dagarna, men ingen utav oss trodde att detta skulle vara så bra som det var. Under alla dessa år som jag har gått i skolan har jag egentligen aldrig blivit särskilt påverkad riktigt djupt av något som någon har föreläst om men dessa två dagarna har varit helt annorlunda. Aldrig någonsin innan i mitt liv har jag blivit så påverkad och tagen av det som jag har fått ta lärdom av. Man fick lära sig så mycket nya saker och alla filmer, föreläsningar och diskussioner var gripande rätt in i själen. För första gången på alla dessa år var det en organisation som var ute bland oss elever och talade om våldet och dess konsekvenser.

Jag har heller aldrig varit med om att verkligen varenda person i TVÅ hela klasser kunde sitta helt tysta och otroligt fokuserade och lyssna på vad som blev sagt under föreläsningarna. Jag kan verkligen lova att varenda person i rummet hade samma känsla som jag under dessa två dagarna och blev lika tagna. Det var helt omöjligt att inte kunna ta åt sig. Idag lever vi i en värld där det finns så mycket onödigt våld. Personer får skador som de får leva med resten av livet, i vissa fall kan till och med våldet leda till att någon kan dö.

När jag idag fick höra utav Daniil som var ledaren i min klass att projektet skulle läggas ner och att vi tyvärr var den sista skolan måste jag säga att jag blev otroligt förbannad.

Om man ska kunna stoppa gatuväldet, eller det "onödiga våldet" som det kallas måste man ut till ungdomarna och ge intryck. Varenda person blev påverkad utav dessa två dagarna och tänker på helt andra sätt när det gäller våld och dess konsekvenser.

Det FINNS inget annat sätt som är lika bra för att minska siffrorna som att komma ut till ungdomar, prata med oss och visa bilder och få upp våra ögon på vad våldet skapar. Trots att majoriteten i klasserna inte slåss särskilt mycket eller utövar våld på någon annan men det finns ungdomar som gör det. Det finns kanske någon i varje klass och då är det här verkligen ett sätt som kommer åt personen. Jag tror absolut att ni på Akta huvudet har hjälpt många personer och jag hoppas att ni kommer fortsätta med det.

Jag hoppas med detta mailet att jag ska kunna bidra till att detta projekt kan fortsätta åka runt till skolor runt om i Sverige och påverka ungdomar.

Tack så hemskt mycket för dessa två dagarna! Det har varit de mest intressanta och lärorika dagarna under hela min skolgång!

"Akta huvudet"

Med vänliga hälsningar Fredrik Mazur 9B Tullbroskolan, Falkenberg

Henrik Svensson, Falkenberg... Patrick Ungsäter, Sören Sanz och Ann Hellströmer beskrev gatuväldet ur olika perspektiv.

Kattis Ahlström var moderator.

Det blir för dyrt... att låta bli

Ingvar Nilsson presenterade Gatuväldets ekonomi – del två den 23 januari i Stockholm. Han konstaterade att värdet av tidiga, samordnade och långsiktiga insatser för barn och unga aldrig kan överskattas. – Det blir oerhört tydligt för oss hur omfattande kostnaderna för detta våld faktiskt är. Att förhindra eller minska våldet är inte bara mänskligt önskvärt – det är också en utomordentligt god affär för samhället.

En enda misshandel med allvarlig utgång kostar flera gånger mer än vad det kostar att driva ett projekt som Akta Huvudet i tre år. Ett våldsutövande kriminellt gäng kan kosta 10-15 gånger mer än Brottsförebyggande rådets hela årsbudget. Det konstaterar nationalekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog som har räknat på vad våldet kostar.

I den första rapporten som släpptes 2011 visade det sig att ett krogslagsmål kan kosta uppemot 75 miljoner kronor. Samhällskostnaderna blir gigantiska om vi betänker att det varje dygn misshandlas 235 personer

i Sverige. En sammanfattning av den första rapporten finns på www.hjarnkraft.se under webbshop/rapporter.

I den andra delen har Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog fortsatt arbetet med att mer detaljerat beskriva effekterna på samhällsnivå. Denna gång valde de att undersöka en svensk kommun – Södertälje.

Om Södertälje

Södertälje delar problemen kring våldet med många andra kommuner runt om i landet, samtidigt som våldets omfattning där blivit tydligt.

I arbetet med rapporten har man funnit att det finns cirka 600 unga män mellan 13 och 18 år som befinner sig i någon form av högriskläge då det gäller utanförskap och våld. Uppskattningsvis riskerar mellan 20 och 50 av dem att hamna i yrkeskriminella nätverk som vuxna.

– Det som skiljer Södertälje från många andra kommuner är att man har börjat göra något åt saken – att försöka bryta våldsspiralen, sa Ingvar Nilsson på konferensen där rapporten presenterades. Man har exempelvis bildat chefssamråd, sociala insatsgrupper, tagit beslut om sociala investeringsfonder och satsningar mot organiserad brottslighet.

Många av de kostnader som uppstår är indirekta och svåra att se och de underskattas systematiskt. Det finns ingen enskild aktör som har kunskap om helheten och framför allt finns ingen aktör som har ansvar för våldet eller för att göra något åt det.

Skandia anordnade konferensen i Stockholm.

Marie-Jeanette Bergvall, Hjärnkraft.

Några siffror om gatuvåld

- Varje dygn misshandlas 235 personer.
- Ca 9 000 personer lagförs för misshandel varje år.
- 2.500 personer skrivs in på sjukhus pga våld varje år.
- I huvudsak är det unga mäns våld mot andra unga män.
- Alkohol har en central roll.

I Södertälje har Ingvar Nilsson samlat lokala aktörer för att få deras bild av hur gatuvåldet ser ut och försöka sammanställa en helhetsbild. Polis, socialtjänst, kommunen med flera har ställt upp och berättat hur situationen ser ut och tagit fram statistikunderlag.

Både Patrik Ungsäter, polismästare och chef för Södertäljepolisen och kommundirektören Ros-Marie Lundkvist deltog i konferensen och beskrev hur de från olika håll ser hur nödvändig denna samverkan är. Samtidigt har arbetet i expertgruppen tydliggjort hur komplex frågan är.

Skolans ansvar

– Det har däremot varit betydligt svårare att få med den kanske viktigaste aktören – skolan, menar Ingvar Nilsson. Han beskriver skolan som en huvudleverantör av människor till utanförskap, och därmed indirekt till mer våldsbenägna situationer.

– Vår bild är ganska tydlig; skolan spelar Svarte-Petter med dessa barn. Skolan stöter ut dem (både passivt och aktivt) och de blir först socialtjänstens problem under uppväxttiden för att därefter bli en fråga för rättsväsendet.

Några exempel på kostnader

Denna studie har bland annat resulterat i en sorts kostnadskatalog över

våldets pris för olika händelser.

- En person som blir invalidiserad för resten av sitt liv av en misshandel leder till samhällskostnader på nästan 50 miljoner kronor.
- En mer måttlig misshandel leder till långsiktiga kostnader på cirka 6 miljoner kronor.
- En förövare som gång på gång hamnar i fängelse skapar långsiktiga samhällskostnader på mer än 9 miljoner kronor.
- En mycket måttlig misshandel kostar samhället cirka 200 000 kronor.
- Ett personrån kostar samhället cirka 225 000 kronor.

Kostnaderna med Södertälje som exempel:

- Att förebygga krogvåldet 8-10 miljoner kronor/år
- Att förebygga idrottsvåldet cirka 20 miljoner kronor/år
- Kommunens olika kostnader för att förebygga våld 15-20 miljoner kronor/år
- Det samlade krogvåldets effekter i kommunen kan uppgå till 70 miljoner kronor eller mer per år.
- Ett års våldsbrott i Södertälje leder till långsiktiga samhällskostnader på mer än 200 miljoner kronor.
- De misshandelsfall som sker i Södertälje under en tioårsperiod leder

till långsiktiga samhällskostnader på cirka 2 000 miljoner kronor.

- En enda "värsting" som man inte lyckas fånga upp (till exempel genom arbete i den sociala insatsgruppen) och som i vuxenlivet blir gängkriminell kan fram till 40-års ålder skapa samhällskostnader på mellan 70 och 80 miljoner kronor.
- En aktiv gängkriminell grupp bestående av 20 personer kan under en 20-årsperiod skapa samhällskostnader på cirka 650 miljoner kronor.

Dessa kostnader är naturligtvis schablonkostnader som kan variera uppåt och nedåt beroende på en händelses exakta utseende. Icke desto mindre förefaller det vara viktigt att ha prislappar på denna typ av händelser för att man som beslutsfattare inte bara ska förstå de mänskliga aspekterna av våldet utan även inse de ekonomiska konsekvenserna och den enorma kostnad som blir alternativet för att det förebyggande arbetet misslyckas.

Kostnaderna kan ställas i relation till vad det kostar att driva Akta-huvudet-projektet. De kostnaderna är 23,2 miljoner under fyra år (dvs inklusive ett pilotår).

Marie-Jeanette Bergvall
Kerstin Orsén
info@hjärnkraft.se

Stöd under telefonsamtal - så här fungerar det

Viktiga ärenden med myndigheter, försäkringsbolag eller sjukvården kräver ofta både koncentration och besvärliga knapptryckningar för att komma vidare i telefonväxeln. Det kan också innebära en viss stress att komma ihåg allt som sägs under samtalen.

Foto: Dreamstime.com

Med tjänsten Teletal finns hjälp att få. Hjälp som är helt kostnadsfri och tillgänglig för alla. Tjänsten innebär att en tredje person finns med under samtalet och stöttar med det som behövs.

Teletal är en statligt finansierad tjänst som kostnadsfritt erbjuder personligt stöd vid telefonsamtal. Du kan ringa vart du vill med tjänsten och hjälpen kan exempelvis handla om att få stöd med talet, minnesstöd eller anteckningsstöd.

Tjänsten är till för personer med exempelvis kognitiv funktionsnedsättning, synnedsättning eller tal-, röst- och språksvårigheter. Men vem som helst som upplever ett behov av stöd använda sig av Teletal. Även de som vill komma i kontakt med personer som behöver stöd kan använda sig av tjänsten.

En användare säger så här:

– För mig betyder Teletal mycket när jag ska ringa och boka min

färdtjänst. De känner till mig och vet att jag ibland har svårt att få fram ord och att det tar tid för mig att prata. Eftersom Teletal gör att både jag och den jag pratar med förstår bättre blir jag både lugnare och tryggare.

Ett viktigt stöd är de anteckningar du kan få hjälp med under samtalet. Teletal skriver ned vad som sagts och skickar sedan hem anteckningarna till dig. En hjälp som många använder sig av.

En stor fördel med Teletal är att varken förbokning, tillstånd eller remiss behövs för att använda tjänsten. Alla som upplever ett problem med att kommunicera via telefonen kan använda tjänsten, det enda som krävs är en telefon.

Lena Granberg
Informatör

lena.granberg@teletal.se

Så här fungerar det att ringa ett samtal:

1. Du ringer telefonnummer 020-22 11 44.
2. Du och personen på Teletal förbereder samtalet tillsammans.
3. Teletal ringer upp den du vill ringa till och presenterar er.
4. Teletal finns med under hela samtalet.
5. När samtalet är färdigt kopplas den tredje personen bort.
6. Du och personen på Teletal avslutar samtalet tillsammans.

Landet runt: Stockholm

Rolf, Lottie och Anna trivs med sällskapet i Skybaren på plan 17. Full fart på dansgolvet.

25-årsfest i Stockholmsföreningen

Festligt, folkligt, fullspikat! Topsy Lindbloms citat från Nalentiden passade utmärkt när Stockholmsföreningen hade jubileumsfest på Scandic hotell Ariadne i Värtahamnen i Stockholm.

85 personer hade anmält sig till evenemanget och fick njuta av dryck högst upp på hotellet med fantastisk utsikt över vattnet och Finlandsfärjor som gick in och ut ur hamnen. Efter att styrelseordförande Björn Boquist

hälsat alla välkomna gick hissarna varma ner till festlokalen där en grillbuffé dukats upp.

Under middagen uppträdde en av medlemmarna, Ulla Nyström, med ett mycket underhållande och uppskattat program. Hon ledde även allsången.

När kaffet och de goda chokladkakorna serverades hade lottförsäljningen kommit igång. Sedan blev det dans till levande musik, något som verkligen uppskattades, dansgolvet fylldes snabbt av danssugna medlemmar. Då festen avslutades

vid 22-tiden var det många varma och trötta medlemmar som vände hemåt efter en rolig och givande kväll.

Text: Eliane Högberg
Foto: Lena Nygren

Ulla Nyström i ett bejublat uppträdande till en låt av Roger Pontare.

.se

Nu fungerar även adressen .se då det gäller
webbplatsen: www.hjarnkraft.se och förbundets
e-postadresser t ex: info@hjarnkraft.se.

Den gamla adressen med .nu kommer att fungera
parallellt under lång tid framöver. Trycksaker kommer
därför inte att ändras förrän vid eventuella nytryck.

Hjärnskadeförbundet
HJÄRNKRAFT

Landet runt: Västra Götaland

Härliga dagar i Idre

med skidåkning, scooter, häst & släde, hundspann och mycket mer

Så bar det av igen, för tredje gången med Hjärnkraft till Idre den 17 - 21 mars 2013.

Adelfors Folkhögskola är aktiv partner och vi vill börja med att tacka för den fantastiska supporten från Cicci, Ole och Ronny. De fixar allt och hela tiden med positiv inställning och stora leenden. Även IdreFjäll är värda ett stort tack för all service under dessa dagar. I stället för att våra deltagare skulle behöva ta sig upp för branta backar till fots har IdreFjäll ordnat skjuts med scooter, både upp för och utför till olika aktiviteter, med härliga leenden från förarna.

På resan upp bjöds det på information, kaffe med bulle, godis, knep och filmen Happy Feet (har ni hört historien om pingvinerna!) i bussen. Vid 18-tiden kunde vi installera oss i de tre lägenheterna där vi värmde och åt den medhavda pizzan innan det var dags att krypa ner i bäddarna.

På måndag morgon vaknade vi till underbar utsikt och sol. Alla samlades för promenad upp till centrum för information om diverse möjligheter i området. Vädret var lite kyligt men lunchen, grillad korv och hamburgare, smakade utmärkt. På eftermiddagen åktes bl a skidor och flera provade på western-ridning. Ingen föll av hästen.

Nästa förmiddag bjöd på promenader, "rundtur" i sittliften upp till toppen och naturligtvis skidåkning. Efter lunch med mycket god soppa var det så dags för scooterkörning. Många provade på och alla hade chans att själva få köra.

Inför fackelturen med häst och släde hämtades deltagarna upp, och skjutsades hem, i två scootrar med fina sittvagnar på släp med plats för sex personer. Det kan man kalla service! Slädturen var fin men alla kom hem med näst intill frysskador i ansiktet. Det var en vacker, kall och nargig kväll.

Så var det dags för ski-cart. Johnny från Sundsvall hade kommit och nu var det dags att "packa ner" de fem personer, en och en naturligtvis, som

skulle åka. Inte helt fel att se dem som kåldolmar där de satt fastspända under en filt, iförda hjälm, glasögon och i bästa fall en halsduk upp till näsan. Ski-cart är en härlig upplevelse. Att Johnny redan hade tagit till sig vår kanske något speciella jargong och bara lätt ryckte på axlarna när en sprint hoppade ur – "den behövs endast för styrning" – orsakade att någon inte vågade be att få åka ända upp till toppstugan.

Men det blev ändå härlig åkning, backarna är långa åt flera håll. Och styrningen fungerade perfekt hela tiden.

Även hundspann stod på schemat. Antingen åkte två personer efter fyra hundar, eller "familjespann" i en vagn efter åtta hundar.

Sista kvällen samlades vi för middag, Magic Night & Grillafton, på Vårdshuset, där vi åt gott. Trollkarlen fascinerade oss sedan med sina otroliga trick men vår Albin var nästan lika duktig.

Ulrika

<<<Hela gänget samlas för fotografering framför bussen.

Landet runt: Skaraborg

Trandans vid Hornborgasjön

Trandansen detta året blev helt annorlunda än tidigare år.

Den sena våren gjorde att tranorna var mycket försenade, bara lite över ett tusen tranor hade kommit lördagen den 6 april när Hjärnkraft Skaraborg var på besök vid "Trandansen" mellan Bjurum och Dagsnäs.

Bara en liten skara Hjärnkraftare utnyttjade tillfället att titta på fåglarna och träffa andra medlemmar i föreningen.

Tyvärr uppehöll sej tranorna på ganska långt avstånd och var därför svårt att få dom med på bild. Lättare var det med svanorna, de var ganska många och fanns på kortare avstånd.

Ett stort tält med bland annat gårdsbutik och information fanns uppsatt, Perfekt för medhavd fika före hemfärd,

Evald

Landet runt: Göteborg

Leva & Fungera-mässan i Göteborg

På denna mässa visas "allt" inom hjälpmedel av alla de slag för funktionsnedsatta brukare - kognitivt, fysiskt, psykiskt etc.

I montern hjälptes vi åt från de olika lokalföreningarna. Mässan var mycket välbesökt. Vi delade ut material och kunde presentera oss för många besökare, både de som tidigare kände till oss och framförallt till många som inte tidigare besökt oss.

Vi känner oss mycket nöjda med vårt deltagande.

Ulrika

Fristad - tema hälsa, del 1...

Årets första regionkurs utgick ifrån temat Hälsa. På schemat stod samarbetsövningar, sund fika, qi-gong och friskvård för alla deltagare.

Fredagen inleddes med inkvartering och gemensam lunch. Vid samlingen informerade Jaana bland annat om skolan. Sedan var det dags för samarbetsövningar med Ronny. Vi fick bygga olika statyer och skildra händelser från vardagen. Ett gäng skulle föreställa en väderkvarn som mal säd. Ett annat gäng symboliserade dragkamp.

Vi fick också testa hur stort förtroende vi har för varandra. Vi arbetade i par och Ronny delade ut ett band till varje par. Båda tog tag i var sin ända av bandet, den ena fick blunda och sedan gå. För att veta åt vilket håll man skulle gå var man tvungen att lyssna på den andre personen och följa instruktionerna. Övningarna ledde till att deltagarna lärde känna varandra på ett mer personligt sätt, vågade öppna upp sig mer och

förstärkte kamratandan och samhörigheten.

Då temat var hälsa så var kvällens fika upplagt på ett lite annorlunda sätt; det skulle inhandlas, skäras och serveras grönsaker med dip.

Ett gäng tog därför en promenad till Ica och inhandlade ingredienserna. Och några skar upp dessa till grönsaksstavar och gjorde dip. De andra gick en tipspromenad. Denna gång med riktigt svåra frågor.

Lördagen inleddes med ett pass Qi-gong med Ros-Marie Baldebo som är utbildad samtalsterapeut, kostrådgivare och Qigonginstruktör. Hon körde lugna rörelser i ett långsamt tempo så att alla skulle hänga med.

Gunvor pratade om friskvård, vad man kan göra för att komma igång

Foto: Elenaray | Dreamstime.com

och må bättre. Tex genom att starta upp en grupp som samlas en gång i veckan och tar promenader tillsammans. Eller lyssnar på musik och sjunger tillsammans. Hon avslutade med att spela låten: "Jag mår så mycket bättre" med Tommy Körberg och Helen Sjöholm. På slutet var det flera som sjöng med och skrattade.

Sara Säterstam från Abilia informerade om olika kognitiva hjälpmedel och vilken hjälp man kan ha av dem. Efter detta fick vi känna på några av hjälpmedlen och testa dem.

Veronica

ANNONS

Misa Liljeholmen erbjuder arbetsinriktad verksamhet för personer som förvärvat hjärnskada i vuxen ålder. Med vårt stöd kan alla som vill delta i arbetslivet.

08 - 669 01 60

liljeholmen@misa.se

"När jag var tjugooett år fick jag min första stroke. Det var en svår tid. Jag fick kontakt med Misa, vilket ledde till en anställning på Lärvox."

Agnes Saube

www.misa.se

... hälsa, del 2

Kursen i Fristad folkhögskola gick bra även denna gång. 19 deltagare hade övningar med Ronny Skoglund. Namnlek, härma den som satt mitt emot, låta som ett djur samt skriva djurets namn med våra kroppar (svan, räv resp. snok). Låta teckningar gå runt i gruppen och rita på dem, därefter skulle vi betrakta, göra en berättelse och berätta den för gruppen. Sedan var det musik- och filmquiz och dans. På lördagen tittade vi på inslag från Hjärnskadeforum 2013, gick tipspromenad med frågor om föredraget för att sedan göra ett brejk för besök på loppisen. Per Liljeroos kom sedan från UNIK för att informera om försäkringar.

Veronica

Landet runt: Örebro

Gruppresor till utlandet- tips

Örebro länsförening genomför en resa till Turkiet för skadade medlemmar. 25-30 personer kommer att delta på resan. Resan är ett samarrangemang med Strokeföreningen.

Det första styrelsen gjorde var att kontakta några resebyråer och beskriva önskemålen; Vart man tänkt resa, vilken typ av hotell man önskade och varifrån man ville resa. Man tryckte mycket på tillgänglighet på hotellet. Styrelsen fick sedan tre olika förslag att ta ställning till. Två förslag skickades till medlemmarna för att se vart de ville resa och vilket intresse som fanns.

Valet föll på Turkiet och många var intresserade. Sedan fick de som skulle

med på resan betala in beställningsavgift till resebyrån Resia. Priset för resan är 5 200 kronor per person för all inclusive. Resan går från Västerås som ligger nära till för boende i Örebro med omnejd. Ansökningar har skickats till Radiohjälpens och Viktoriastiftelsens för bidrag till hjälp.

Man behöver inte vända sig till något speciellt reseföretag. Det brukar fungera bra med de resebyråerna som friska resande vänder sig till. Ving är t ex bra på att arrangera resor för personer med funktionsnedsättning men brukar vara lite dyrare.

Pia Delin Stadig
Örebro länsförening

Landet runt: Göteborg

I nya lokaler

Nu är Hjärnkraft i Göteborg med omnejd på plats i nya lokaler. Deras adress är: Slottsg 12, 402 41 Göteborg

Även i Skara är det ny adress:
Hjärnkraft, c/o HSO Skaraborg
Malmg 36, 532 32 Skara

Välkommen!

Nästa nummer av Hjärnkraft

utkommer den 2 oktober.

Sista dag för manus till nr 3-13 är den

27 augusti.

Välkomna med manus till:
kerstin@hjarnkraft.se

Sommarstängt på kansliet

Förbundskansliet stänger den 2 juli och öppnar åter den 6 augusti.

Trevlig sommar!

önskar vi på kansliet

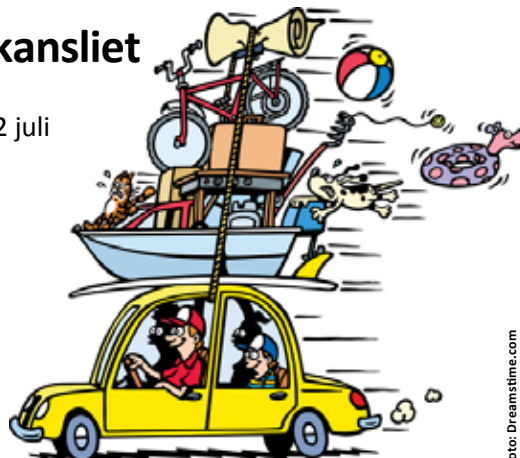

Foto: Dreamstime.com

SOMMARKRYSSET

	DEN 17 NOVEMBER FIRAR VI HENNE	BLIKT-VÄSEN ÖSTGÖTSK BRUKSORT	→	LANTMÄNNEN KORT OCH GOTT BRIGITTE	→	TEXT-TRAFIK	→	VISSA HAR PIPPI PÅ ATT SKRATTAS?	→	INTE SÅ TYCKER SLARVIG	TWIST SOM TANGO LISTVERK	→	DE ÄR LYXIGA UTE PÅ SJÖN
											SÅ SA GUL & BLÅ TORK- STÄLLEN		
						DE KAN FÄLLA EN EN							
					RÄLS- RESA	→	LAPPSK STRÄNGT TAGET EN LUTA						
			IN HAR MAN IN- BROTTS- TJUVAR		GÖRA SIG SOM SJÄPIG				AUSTIN POWERS-MIKE			SPRÖD SPÅD SKÖR	
	GÅR NIOR I ÅR				MITT I VALNÖT			FLAGG- STÄNGS- FLICKAN		PEDAGOGFÖRBUND			
	ABBAS MAMMA	DEN SES TIDIGT MED SVIN			KUNGA- VISITEN					SES BARA PÅ STRAN- DEN	SES VISSEN VÄXT		
				HERRNS PEN- NINGAR BAND	→								
													RUTANS MOTPOL
													REPE- TERAT BLIR DET EN FLUGA
	SÅ FÅR TIDEN SES	→	HARE SOM FÅGEL SKELETT- KUNNIG			NÄRA HENNES CELL FINNS ETT KAPELL	→	DE KAN KALLAS FÖR DE GRÖNA	SKALLAT UTAN VÅLD				
				STOR ÄR EN STOR UNDER- DRIFT									
	UDDA NAMN PÅ KACKER- LACKAN	LEXIKON PÅ NÅTET			GJORDES NAMN PÅ VAL- SEDLAR	→	OFFER- PLATS		KAN MED SOL SES I SOLSTOL	→	DELAWARE TILLDRAG- ANDE MEN TAGGIG		
													REDER SIG UTAN
	PÅ PLÅT PÅ TONGA ÄR FYLLED VID FYLLO				HÖRS HUNDAR ROMERSK TVÅA				FIXA BIXA TRIXA				
								DEN ÄR GÅNGLIG				GÖR INGET FÖR ALLTID	
										SPELADE KANGKE CHEFEN	HÖNS- FÅGEL	LOTT- SORT	→
		SÅGS MED SPOTT		DE STÅR I STALLET									
				SLÅS KLÄCKAR I PÅ YRA	BIOLOGI- BEGREPP								
	SÅTET									BOSS FÖR OSS	MIN PÅ DUB- LINBONS DODGE		
	SKREVS I BREV							MATE- LASSERA					
													FÅR MAN SIG EN FUN- DERARE

Välkomna till årets sommarkryss! De tre först öppnade rätta lösningarna vinner Sverigelotter. Skicka in din lösning till: Hjärnkraft, Nybohovsgränd 12, 1 tr 117 63 Stockholm. Märk gärna kuvertet med Sommarkryss. Glöm inte att ange namn och adress. **Senast den 19 augusti** vill vi ha ert svar.

Lycka till och kryzza lugnt i sommar!

Kryss.red.

Hjärnkrafts läns- och lokalföreningar och "Hjärnet"

Hjärnkraft i Dalarna

Barbro Bäckström
Tel: 0240-291 11
e-post: barbro.backstrom@telia.com

Hjärnkraft i Gävleborg

Märta Söderberg
Tel: 026-19 01 68
e-post: marta.soderberg@live.se

Hjärnkraft i Halland

Jan-Åke Johansson
Tel: 0340- 66 22 73
e-post: hjarnkraft_halland@hotmail.com

Hjärnkraft i Jämtland

Yvonne Olofsson
Tel: 0693-313 12
Mobil: 070-727 28 50
e-post: olofsson2@live.se

Hjärnkraft i Jönköping

Rolf Forsén
0383-507 68
e-post: forsen.rolf@gmail.com

Hjärnkraft Blekinge

Ingrid Åkesson
Tel: 0702-44 55 85
Mobil: 073-042 27 11
e-post: i.akesson49@hotmail.com

Hjärnkraft i Kalmar

Kansliet, tel: 0480-292 84
Fax: 0480-274 64
Rolf Dietmann Tel: 070-149 45 34
Rolf Kansliet: 0480-43 08 53
e-post: hjarnkraftikalmar@telia.com
hemsida: www.kalmar.hjarnkraft.nu
Hjärnet: Kerstin Svensson
Tel: 0499-208 88
Birgitta Rolfsdotter
Tel: 0485-404 99
e-post: birgittarolfsdotter@hotmail.com
Göran Mattsson, 0490-320 55
Roland Hasselqvist, 0492-123 04
Carolina Melz, 076-316 98 59

Hjärnkraft i Norrbotten

c/o Gerd Rönqvist
Tel: 0921-174 15
e-post: gerd.ronnqvist@hotmail.se
Hjärnet: Ingemar Johansson
Mobil: 070-534 53 88
e-post: ingemar.johan@telia.com
Britta Berggren
Tel: 0920-147 46
e-post: brittaberggren@hotmail.com

Hjärnkraft i Kronoberg

Per-Erik Nilsson
Tel: 0704-41 32 55
e-post: per-erik@hjarnkraft.nu

Hjärnkraft i Skåne

Tel: 046-32 30 90
Fax: 046-158 157
e-post: hjarnkraft.skane@tele2.se

Lokalförening Malmö med omnejd

Ingegerd Persson
046-73 18 14
e-post: luddeoco@hotmail.com

Lund

Kansliet: tel 046 - 32 30 90
e-post: hjarnkraft.skane@tele2.se
Christina Schalin
Tel: 040-826 48
e-post: b.christina.schalin@gmail.com

Hjärnkraft i Stockholm

Kansli, tel: 08-447 45 31
e-post: kansli@sthlm.hjarnkraft.nu
Koordinator: 08-447 45 38
Hjärnet: Robert Kalmér
Tel: 073-200 52 33

Hjärnkraft i Södermanland

c/o Lena Talman
Tel: 016-35 16 29
e-post: lena.talman@telia.com
Hjärnet: Eric Axelsson
Tel: 016-12 25 13

Hjärnkraft i Värmland

Kansliet, tel: 054-184 185
e-post: hjarnkraftvarmland@telia.com
Hjärnet: Ulla-Britt Andersson
Tel: 054-10 08 71, 070-650 36 88

Lokalförening Karlstad

Anette Aronson
054-184 185
hjarnkraftvarmland@telia.com
Hjärnet: Gunilla Axelsson
e-post: axelssong@hotmail.com

Hjärnkraft i Västerbotten

Christina Bergqvist
tel: 0910-890 00
e-post: cri.unity@gmail.com
Hjärnet: Mikael Olofsson
Tel: 090-77 56 53
Mobil: 070-646 67 09
e-post: mikael.olofsson@bredband.com

Lokalförening Umeå

Mikael Olofsson
Tel: 070-646 67 09
e-post: hjarnkraft.umea@ac.hso.se
Lokalförening Skellefteå
Curt Nilsson
070-631 53 41
e-post: curt47@live.se

Hjärnkraft i Västmanland

Ulla Tannergren
Tel: 021-33 29 49

Hjärnkraft i Västra Götaland

Gunvor Erlingsson
Tel: 033-28 23 32
e-post: gunvor.erlingsson@telia.com

Lokalförening Göteborg med omnejd

Kansliet, tel: 031-24 32 34
e-post: info@hjarnkraftgoteborg.se
hemsida: www.hjarnkraftgoteborg.se
Hjärnet:
Britta Lindstedt
Tel: 0704-371 624
e-post: tittibritta@hotmail.com

Lokalförening Fyrbodol

Kansliet, tel: 0522-194 40
e-post: hjarnkraft.fyrbodol@brevet.nu
Hjärnet:
Eva-Caisa Ehrnlund, tel: 0522-718 80

Lokalförening Skaraborg

Kansliet, tel: 0511-129 70
e-post: skaralokalen@skara.net
Nätet: Britta Lindstedt
tel: 0704-371 624
e-post: tittibritta@hotmail.com

Lokalförening Borås Sjuhärad

Sonja Engdahl
Tel: 033- 41 16 64
e-post: sonja.engdahl@telia.com

Hjärnkraft i Örebro

Kansliet, tel: 019-673 21 35
må-to 10-14
0708-27 55 31
e-post: kansli@orebro.hjarnkraft.nu
Hjärnet:
Johan Gustavsson
0581-153 03, 0707-43 29 60
e-post: johan.m.gustavsson@punkt.se

DAGLIG VERKSAMHET

– din arbetsdag på dina villkor

För personer med förvärvade hjärnskador erbjuder vi daglig verksamhet enligt LSS där vi alltid utgår från dig och dina behov. Vi har hög bemanning med bred kompetens, i teamet finns bland annat sjukgymnast och arbetsterapeut.

PÅ AL-GRUPPEN I SOLNA arbetar vi mycket med stimulans av exempelvis musik och upplevelser. Vi erbjuder olika aktiviteter som utvecklar både fysiska och kognitiva funktioner. Samtidigt fyller verksamheten en viktig social funktion genom att ge struktur i vardagen och möjliggöra en känsla av grupptillhörighet.

PÅ DALAGATAN I STOCKHOLM arbetar vi arbetsinriktat med exempelvis produktion i trä, metall eller tyg och driver egen butik. Här får du möjlighet att träna din sociala förmåga i samarbete med andra.

KONTAKTA OSS OM DAGLIG VERKSAMHET

Lotta Forste, verksamhetschef, 08-505 23 484

frosunda.se/dagligverksamhet

frösunda.
omsorg för högsta livskvalitet. oavsett.